

A close-up portrait of Guillaume Néry, a man with long, wavy, light brown hair and a serious expression. He is wearing a dark turtleneck and a tan jacket. The background is a soft, out-of-focus blue sky.

GUILLAUME NÉRY

VE SPOLUPRÁCI S LUCEM LE VAILLANTEM

HLUBINY

ŽIVOT BEZ DECHU NA HRANICÍCH LIDSKÝCH MOŽNOSTÍ

Hlubiny

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

x·y·z

NAKLADATELSTVÍ

Guillaume Néry

Hlubiny – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

 ALBATROS MEDIA a.s.

x·y·z

GUILLAUME
NÉRY

VE SPOLUPRÁCI S LUCEM LE VAILLANTEM

HLUBINY

ŽIVOT BEZ DECHU NA HRANICÍCH LIDSKÝCH MOŽNOSTÍ

Překlad Helena Beguivinová

© Éditions Flammarion, Paris, 2014
Translation © Helena Beguivinová, 2019
Cover picture © Rebecca Marshall
© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2019

ISBN tištěné verze 978-80-7597-529-4

ISBN e-knihy 978-80-7597-572-0 (1. zveřejnění, 2019)

*Julii a Mai-Lou
Rodičům
Loïcovi*

„Zmizet v hluboké vodě nebo zmizet na vzdáleném obzoru, splynout s hloubkou nebo s nekonečnem, takový je lidský osud, jehož obrazem je osud vody.“

(Gaston Bachelard: *Voda a sny. Esej o obraznosti hmoty.*
Praha: Mladá fronta, 1997, přeložila Jitka Hamzová)

PŘEDMLUVA

Hlubiny vznikly díky setkání s Lucem Le Vaillantem, ale také především z nepotlačitelné touhy sdílet svět, který odjakživa lidi okouzloval i děsil. Zadržet dech a ponořit se do hloubky sice vypadá jako něco nepřírozeného, ale umění volného potápění patří k lidským dějinám od nepaměti. My lidé jsme se odjakživa usazovali na pobřeží, protože moře nám vždy pomáhalo přežít díky rybolovu, chytání korýšů, sběru škeblí nebo obchodování s mořskými houbami či perlami. Ve 20. století nám vědecký a technický pokrok umožnil dosahovat stále dál a dál do neznáma: dobýt Mount Everest, severní i jižní pól, vesmír, Měsíc... ale proniknout i do hloubek díky J. Y. Cousteauovi, který byl průkopníkem objevování podmořského světa. Ve 20. století průzkumníci hlubin a mezí lidských možností rovněž překonávali první rekordy potápění se zadržným dechem, navzdory varování lékařů a vědců. Patřil k nim Raimondo Bucher, Bob Croft, Enzo Maiorca a samozřejmě Jacques Mayol. Jsem jejich duchovní vnuk. Mými otci a průvodci pak byly děti *Modré hlubiny*: Umberto Pelizzari, který mi svou

vášeň vdechl do hloubi duše; Claude Chapuis, můj učitel; Loïc Leferme, můj průvodce. Těmito řádky bych právě jim chtěl z celého srdce vzdát čest, neboť právě oni mě vedli v mém zajetí i na mé životní dráze. Jim i všem těm, kdo mě provázeli v dobách mého učení, pokroků, seberealizace, úspěchů i nezdarů.

Nechtěl jsem, aby tato kniha byla pouhou autobiografií: O něčem takovém bych mohl uvažovat až ke konci života, a do toho mi doufejme zbývá ještě mnoho dní. Chtěl jsem raději čtenáře mezi dvěma nádechy zavést hluboko pod hladinu, aby se mnou do detailu zakoušeli taje těla i ducha. *Hlubiny* tvoří tři roviny:

- při cestě do hloubky – což je červená nit celého vyprávění – se dotknu adaptace těla, technických prvků, ale také toho, co cítím ve své mysli;
- vzpomínky nebo životopisné střípky jsou odezvou toho, co jsem zažil při potápění, a umožňují porozumět tomu, jak se vyvíjela má kariéra;
- úvahy o světě, k nimž mě dovedla léta strávená prozkoumáváním oceánů i vlastní duše.

V době, kdy jsem psal poslední věty této knihy, jsem překonal svůj rekord, hloubku –125 metrů. O dva roky později jsem ho zlepšil na –126 metrů a o něco jsem se přiblížil nejlepšímu světovému výkonu –128 metrů, jehož dosáhl můj rival a přítel, Rus Alexej Molčanov. Po sedmi letech od svého posledního světového rekordu v roce 2008 jsem byl konečně připravený titul opět převzít. Během oněch let se mi dařilo trpělivě, pomalu a náruživě pokračovat s přesvědčením, že

tento postup přejatý od Clauda a Loïca jednoho dne přinese ovoce.

Konečně bylo vše domluveno: 10. září 2015 na Kypru během přípravných závodů na mistrovství světa jednotlivců. Ohlásil jsem svůj úmysl dosáhnout –129 metrů. Byl jsem už několik týdnů rozrušený, horečnatější než obvykle, když se chystám potopit pod 120 metrů, ačkoli fyzicky jsem nikdy nebyl tak připravený jako onoho léta. Důvodů bylo hned několik: nedávný skon Natalie Molčanové – deset let nesporné královny nádechového potápění a matky mého přítele Alexeje –, stále větší hloubky – což zvyšuje rizika –, otcovství a povinnosti, které den ode dne naléhají víc a víc... Rozhodl jsem se, že tento ponor bude jedním z mých posledních soutěžních a pak bude na čase přestat se honit za rekordy.

Když jsem se potopil, tížily mě obavy, ale těšila mě výjimečná fyzická kondice. Sestup byl dlouhý, delší než obvykle, ale to je koneckonců cena za to, že se můžu se svou monoplovou dostat tam, kam se žádný člověk nepouští. Dole jsem sebral polohovou značku a začínám stoupat. Deset metrů od hladiny ztrácím vědomí. Když v lodi přicházím k sobě, nechápu to. Nemůžu dýchat: mám otok na plicích. Necítím vlastní tělo, celé mě šíleně pálí. Myslel jsem, že jsem silný, ale neuspěl jsem. Pak jsem se podíval na svůj potápěčský počítač a s úžasem vidím neuvěřitelných –139 metrů! Rozhodčí a pořadatelé, kteří měli seřadit lano, podél něž jsem se potápěl, se dopustili chyby, která mi mohla být osudnou. O deset metrů víc než rekord, o který jsem se pokoušel, o třináct víc než můj nejlepší kdy dosažený výkon, přežil jsem zázrakem. Zažívám nejrůznější

emoce: vztek, zlobu, pocit nespravedlnosti, smutek, strach, úlevu a nakonec uklidnění. Uklidním se díky své partnerce Julii, matce mé dcerky, která mě dokázala přesvědčit, že nic se neděje náhodou a že člověk má umět naslouchat znamením. Nejde o žádnou ezoteriku nebo jinou víru: jen je třeba uznat, že jsem měl štěstí, že se mi dostalo varování, a to bez trestu. Musím se tohoto štěstí umět chopit a obrátit list, uzavřít jednu kapitolu a otevřít další. Kniha je stále tatáž, je to příběh lásky člověka a jeho vášně, která může mít mnoho podob. Teď jen nastal čas na objevování nových potopených světů, na to podávat svědectví o kráse a křehkosti těchto světů veřejnosti prostřednictvím filmů, fotografií, přednášek. Čas na prosté, neporušené štěstí z potápění do mořské hloubky na jediný nádech, bez rozhodčích a rekordů, čistě jen pro radost z toho, že celý patřím tekutému živlu. Zanechávám vás s tou první kapitolou knihy mého života v rukou.

Guillaume Néry
Leden 2016

1

NÁDECH (PŘÍPRAVA)

Život člověka

Život člověka se odehrává mezi jeho prvním nádechem a posledním výdechem.

Moje ponory jsou časové intervaly mezi posledním výdechem a prvním nádechem.

Je to obrácená cesta, trasa prozkoumávaná proti směru. Odklon od zdravého rozumu, podle něžž je dýchání očividnost, kterou nikdo nezkoumá, všední věc, kterou nikdo nezpochybňuje až do poslední chvíle, kdy někdo přiloží zrcátko k namodralým rtům a z toho, že se nezamžije, vyvodí, že z nich vyšel poslední výdech.

Už sedmnáct let své nejudýchanější, nejintenzivnější chvíle prožívám se zavřenými ústy, ucpaným nosem, beze slova, bez polibku na tvář. Některých pocitů jsem se dobrovolně vzdal, aby se královsky vytříbily jiné smysly, jiné pocity.

Žiju se zadržným dechem a po čtyři minuty, které mě dovedou shora dolů a zdola zase nahoru, mi jsou zapovězeny vůně.

Žiju ve slané vodě, a nikdy neochutnám její hořkost. Jako kontejner z masa a kostí opatrně přepravuju několik litrů kyslíku a oxidu uhličitého, které se rozpouštějí v žebroví mých nervových zakončení, v pístech mého vnitřního motoru, v zadních nástavbách mých přerušovaných synapsí.

Žiju jako geometr základů skrytého světa, metr po metru zavřenýma očima zkoumám plán architektury světa.

Žiju v hlubokém nádechu, obývaný lidským dechem, a nikdy nedovolím, aby vyvanula má touha pochopit, odkud přicházím a kam se zase vracím, já, vertikální člověk, kolem něhož se vznášejí otázky jako mýdlové bubliny.

Šedé ráno

V den ponoru se probouzím pomalu.

Jako by nebylo vlastně nutné se probudit.

Jako by sestup proběhl snáze, kdyby noc ještě chvíli trvala, kdyby spánek nezbytně neodmetly čarodějky činorodosti, jako by se sny a noční můry dosud honily ve hře na lupiče a četníky, jako by pro vyvážení mysli a zároveň uvolnění neuronů byl onirismus užitečnější než dolorismus.

Vstávám, jdu se vyčůrat, pak si čistím zuby.

Zacvičím si několikrát pozdrav slunci. Následuje dvanáct jógových pozic rytmizujících dech. To vše dělám pomalu, bez valného úsilí a skutečného zájmu. Hlavně mi nic neříkejte o protahování svalů ani o vitaminové kúře, tím méně o rozcvičování při hudbě z rádia NRJ (čti *enerží* = energie) podobající se jekotu pil nebo při znělkách zpráv budících úzkost.

Jsem trochu nepřítomný, tak docela nevnímám. Je marné se mnou mluvit, odpovídám mimo mísu. Má účast na tomto světě se projevuje velmi nejistě, o mém napojení na vibrace 4G aktivovaného lidstva by se dalo pochybovat.

Ke snídani schroupu čtyři růžky sucharů své roztržitosti. Nic moc neříkám, funguju v úsporném režimu, tělo i duch mají nízkou spotřebu.

Nejde o od přírody špatné naložení, ani o nenáladu člověka, který vstal levou nohou. Všechna ta odevzdanost bez vůle, nezáměr jakkoli reagovat, vyžaduje naprosté uvolnění, netečnost vlastní postlibidinálním stavům.

Ponechávat tělo na volnoběh paradoxně vyžaduje jisté úsilí. Je třeba zvolit určitou pomalost a té se držet, s rozhodností to nijak nepřehánět.

Svou společenskou identitu odfiltruju. Nechtějte po mně, abych vám věnoval pozornost!

Dlouho jsem míval potíže se soustředěním. Abych předstíral, že na tom tolik nezáleží, že o nic nejde, přeskakoval jsem od jedné skupinky ke druhé jako tvrdý míček bušící na stěnu lidského squashe, který narušuje stěny společenského akvária.

Mluvil jsem a vtipkoval.

Byl jsem ztřeštěný, dobytčák nadšenec. Plný vzrušení, jak se mi stává na večírcích, známý zdroj rozruchu, neotesaný obecní vtipálek.

Míval jsem sklon k přehánění, k emocím, zesměšňování sama sebe, protože to všechno představovalo bezvýznamné potěšení, o nic podstatného nešlo.

Nakonec jsem si přestal něco namlouvat a podíval se na věci rozumněji. Ano, nic z toho není vážné a jsou důležitější věci, tragédie a katastrofy, které trýzní tento ubohý svět.

Ano, člověk si má cenit toho, co podniká, a to je jednou z hybných sil celé záležitosti.

Ano, neměl by svou činnost uctívat, ritualizovat ji, jako by byla náboženského rázu, otázkou víry.

Ale ne, nesmí se k ní přistupovat, ani jako by šlo jen o žert.

Ne, nesmí se to přehánět s amatérstvím, když člověk ví, že jeho obor vyžaduje soustředění i uvolnění, přípravu i odstup, odhad i úsilí.

Přestal jsem se vysmívat těm, kdo před výkonem na dvě hodiny usedali se zkříženýma nohama, aby procítili lotosový květ svého duševna.

Přestal jsem se chovat jako děcko s hlavou v oblacích, které si uvědomilo, že má nějakou trochu zvláštní povinnost, až půl hodiny před ní, a že je na čase přestat dělat skopičiny.

Opustil jsem teorii jógy i strategii „dedramatizování“ a uvědomil jsem si, že mně nejvíc vyhovuje navodit modus zklidnění hned, jakmile vstanu.

Rutina

Poslední soutěžící, ti, kteří se potápějí nejhloběji, obvykle začínají kolem 13 hodin.

V jedenáct sním cereální tyčinku a pozvolna upadám do odpočítávání času, které v sobě nemá ani kapku vzrušení. Naopak, snažím se být letargický, předstíraně lenivý.

Dřív jsem fungoval jako sportovec, který si zahřívá tělo, rozhybává klouby, jako tanečník, který si opakuje kroky, aby navodil automatismus a zaplašil trému.

Lezl jsem do vody třeba i čtyřicet minut před startem. Dva-krát třikrát jsem se ponořil do 10 až 15 metrů a pak jednou hlouběji, do 30 metrů, s malým množstvím vzduchu v plicích, abych je co nejlépe navykl tlaku, který bude působit ve velké hloubce.

Jednal jsem přesně jako sprinter, když se opírá do startovních bloků, aby vyzkoušel rychlost své reakce, nebo trochu prodlouží fázi v blocích, aby se dobře připravil na výběh a předjímal pocity, na něž bude muset reagovat.

Toto rozechřívání bylo časem introspekce, okamžikem pochybností a snahy ujišťovat se: mám dneska dobrý den? Mám správné pocity? Mám mysl naladěnou na tělo?

Nyní už nedělám vůbec nic, skoro nic, jen dechová cvičení, abych připravil plíce a hrudní koš na deformaci, která je čeká v –125 metrech. Ale už žádné mělké ponory, žádné zadržování dechu.

Už nestrkám hlavu do vody. Dokonce si ani nepostříkám vodou šíji, jak to dělávali naši dědové, které takto učili vyhnout se termickému šoku, protože ještěrku přehřátou na pláži je třeba zchladit na někoho čerstvého jako rybička.

Většinou bývá místo závodů jednu kabelovou délku od pláže. V Řecku, v Kalamatě, to vyžaduje deset minut lodí. Na Bahamách je to ještě lepší. Na plošinu dorazíte minutou klidného plavání prsou s nosem ve vzduchu, jako paní starostová, která si nechce pokazit trvalou.

Diving reflex

Tento vývoj chování podnítl William Trubridge, jeden z mých nejhouvernatějších konkurentů.

Diving reflex neboli potápěcí reflex je vrozený mechanismus, který se projevív u každé lidské bytosti, když se potopív do vody. Když člověk takto napodobív rybu, dochází ke dvěma jevům.

1) Bradykardie. V obličeji máme tělíska vnímající chlad. Ve styku s vodním živlem tato tělíska uvedou tělo do módu šetření kyslíkem. Srdeční rytmus klesá. Pulz trénovaného nádechového potápěče klesá rychleji než u průměrného suchozemce, ale princip je stejný. Moje srdce bje při probuzení 40, 42 úderů za minutu. Před ponorem dosáhnú 60 tepů. A ve vodě to velice rychle klesá na 30 úderů.

2) Stažení periferních cév. Jakmile strčíme obličej do vody, krev se stáhne z okrajových částí k životně důležitým orgánům, srdci, plícím, mozku. Organismus vnímá, že se musí adaptovat na nové prostředí, že se musí bránit tím, že se změní. Šetrív energií, kterou má k dispozici, a svou pozornost zaměří na hlavní orgány, které chrání a hýčká.

Tento reflex máme společný s mořskými savci. Ti dokáží srdce zpomalit pětinasobně, z 50 na 10 úderů za minutu, ale princip je stejný.

Loïc Leferme, můj přítel, který zahynul, vzor mých začátků v Nice, stejně jako Pierre Frolla, přítel a monacký mistr volného potápění, se v letech 2000 podíleli na srovnávací studii s lachtany, zaměřené na tento mechanismus.

Trubridgeova idea je důvěřovat vrozeným automatismům těla nenadále ponořeného do tekutiny o teplotě nižší než teplota těla, spíše než se snažit ho na nové požadavky adaptovat, připravovat ho na nový živel.

Trubridge má za to, že zahřívání mělkými ponory tělu vysílá negativní signál. Prý v něm vyvolává představu, že jeho majitel vše přebírá do svých rukou. Tělo takto zbavené odpovědnosti tedy zpozdí okamžik reflexní reakce na ponoření.

Podle Trubridge je lepší se nijak nerozcvičovat, aby tento reflex opět získal své pavlovovské základy a zafungoval bez přípravy.

Přejal jsem tuto metodu a vyhovuje mi. Když si ušetřím malé ponory, jsem fyzicky čerstvější, odhodlanější, žádostivější.

Skutečnost, že se ponořím jedinkrát, že se doslova vrhnu do vody, mi fyziologicky signalizuje, že teď je to na mně, je konec průtahům a dohadování se svým nadjá.

Sblížení s hlubinou bez přípravy je výsledkem dlouhého adaptačního procesu. Potápím se už sedmnáct let. Moje tělo utvářel oceán a tuto techniku mi umožňuje. Hlavně ji nepraktikujte bez dlouholetých zkušeností!

Ležím na zádech, oči obrácené k nebi filtrují slunce skrz řasy, a říkám si: „Však uvidíme.“

Nejsem sportovec, který se snaží získat svaly pro své výkony. Jsem lidský savec, který musí znovu nabýt schopností, jež měl, když býval bratrancem mořských savců.

Nejde o to posílit dovednosti, znásobit schopnosti, vyžadovat sílu. Je třeba vrátit se k čemusi prastarému, otevřít možnosti, vklouznout do živlu známého už od dávných dob.

Je třeba pokusit se nalézt černou skříňku, kterou jsme v pradávných časech všichni měli, ale nechali jsme se o ni připravit nedbalostí nebo jsme ji vyměnili za jiné schopnosti.

Tuto černou skříňku ztracenou v hloubi každého, v hloubi oceánu, jímž je každý člověk, hledají jen někteří z nás, a ještě méně je těch, co ji najdou. Ba co hůř, jakmile je ten poklad nalezen, mnohdy zjišťujeme, že nám chybí návod k použití.

Luštíme ho tápavě; podle štěstí a nadání, jež nám byly dány. A dokonce i ti nejdohodlanější, i ti nejtalentovanější zjišťují, že ten program je těžké používat, že jeho kódování vzdoruje i těm nejlepším hackerům v izotermických kombinézách.

Žádnou hyperventilaci

Lidé mívají za to, že nádechoví potápěči musejí před ponořením nadměrně ventilovat, div si plíce neroztrhnou. Že tím nahromadí maximální množství kyslíku. Že kyslík je jediné palivo a že bez hojnosti této lidské pohonné hmoty nedorazí do cíle.

Dlouho panovalo domnění, že hyperventilace s plícemi rozpálenými do ruda je nezbytná, nutná, doporučovala se. Pak se přišlo na to, že tomu tak není.

Náš obor je mladý a je normální, že to, co dřív bývalo očitelné, se dnes stává něčím nevhodným. A je možné, že dnes uznávaným radám se jednou budou nádechoví potápěči smát.

Hyperventilace je falešný přítel. Zdálo by se, že nacpat se kyslíkem je chytré. Člověk ho absorbuje velké množství, takže by měl bez nádechu vydržet déle. Vypadá to rozumně. Jenže

tělo je stroj, který má své meze. Klidný a hluboký dech k dostatečnému zásobení hemoglobinu kyslíkem stačí. Hyperventilace organismu žádný kyslík navíc nedodá. Zato mu z krve odstraní CO₂.

Potíží je v tom, že zbavíte-li se CO₂, snížíte si práh bolesti. Ve skutečnosti odpojíte alarm, minimalizujete citlivost čidel, změníte vnitřní rovnováhu.

Zvýšení poměru CO₂ v krvi je prvním poplašným znamením, jako první vzbuzuje touhu zase dýchat, aby nám připomnělo, že nejsme ryby. Navíc odložení poplachu zbrzdí mechanismus potápěcího reflexu, který vyhrazuje kyslík životním funkcím.

Při volném potápění do hloubky s konstantní zátěží, což je moje disciplína, jsou paže bez pohybu natažené nad hlavou. Ale nohy pracují, břišní svaly se vlní, bederní jim pomáhají. Když nastane potápěcí reflex, krev opouští periferii a soustředí se k srdci, mozku a plicím. Svaly pracují s nedostatkem kyslíku. Vzniká spousta kyseliny mléčné, bolí to, pálí to, ale to je dobré znamení! Je aktivován modus přežití.

Na rozdíl od jiných sportů se my nesnažíme vznik kyseliny mléčné oddálit. Kyselina je po dobu naší cesty naším přítelem, důkazem, že O₂ je tam, kde má být.

Co na tom, že naše méně podstatné části trpí, jen když si mozek zachovává jasný přehled o celém zařízení.

Je to trochu jako u hybridních automobilů, kde by mysl mohla na přístrojové desce sledovat, co se děje v těle. Jako u vozidel Prius se vývojové schéma promítá do našich imaginárních Google Glass, na naše potápěčské kontrolní displeje.

Ukazuje nám hladiny spotřeby krve, podíl fosilní energie, elektřiny, jejich vzájemného střídání, přelévání v pohybu, kompenzace, varovné kontrolky svítí oranžově a potom červeně.

Dělat kapra

Ráno před ponorem jsem rozehřál bránici, hnětl ji, protahoval, nechal ji stoupat a klesat.

Po celou dobu čekání dál tento sval procvičuju, rozhýbávám, aby si uchoval pružnost.

Nadechnu se co nejvíc, naplním plíce po samý okraj. Devět litrů vzduchu je nafoukne jako balónky, moje kapacita plic v klidu je 5 litrů, a když budou v hloubce smáčknuté, neobsáhnou ani litr.

Pak dýchání zablokuju a saju vzduch s našpulenými ústy, dýchám jako kapr, dělám bubliny jako ryba na dně jezera. Této technice se říká pakování plic.

Za použití hlasivkové šterbiny se mi podaří stlačit vzduch v plicích. Dokážu dodat další litr až dva vzduchu, což v hloubce větší než 120 metrů představuje rozdíl.

Pak kompletně vydechnu, snažím se z plic vymáčknot i poslední centilitr plynu, který by v nich mohl ještě být, trochu jako když pradlena ždímá prostěradla, z nichž u řeky vytloukla špínu.

Je to, jako bych ty dva houbovitě útvary uměl nadvakrát složit a přiměl je zabírat prostor pro ně příliš malý, jako hadí muži, kteří se dokáží vtěsnat do bedny a tam se všelijak kroutí, aby se za jejich páteří dalo zavřít víko.

Poddajná mořská řasa

Do startu zbývají tři minuty. Sklouznu z plošiny a doplavu k tomu, čemu my říkáme kabel, ale ve skutečnosti je to horolezecké lano.

Záleží mi na tom, abych se k němu dostal vlastními silami, zatímco někteří jiní se chtějí co nejméně šetřit, takže se ke startu nechají dotáhnout dvěma asistenty, kteří je drží pod pažemi. Trochu to vyvolává dojem, že jsou zranění, ještě než začnou, když je tak celé bledé vlečou jako už zvadlé jedovaté květy.

Pokud se nedokážu ke startu dostat sám, tak nejsem schopný jít do hloubky.

Natáhnu se, stále na zádech, tvář obrácenou k nesmírnému nebi, oči polozavřené, aby odfiltrovaly světlo, voda mě se šťastným šploucháním mírně popleskává po tvářích. Snažím se zklidnit, zpomalit tempo, snižovat svou teplotu.

V této uvolněné poloze spáčů, odpoutaný jako ležící socha, se poddávám vlnkám jako netečná mořská řasa.

Jsem v rákosovém košíku jako novorozeně kolébané řekou.

Poslední okamžiky

Mé poslední okamžiky suchozemce jsou malátné jako zpomalující se dech. Nekonečná masa oceánu mě kolébá. Nebe nad námi otvírá bránu k nekonečnu. Ta bezmeznost pomalu vyvolává opojení.

Připínám k lanu svůj bezpečnostní úvazek. To je metr dlouhé lanko z pevného rybářského vlasce. Unese čtyři metráky a dokáže utáhnout marlína.

Cvaknutím karabinky začíná odpočítávání. Přicvaknu se – ponor začíná. Odepnu se – konec ponoru.

Dýchám nenásilně, nenabírám příliš vzduchu do plic. Na dechuju nosem do břicha. Dech zadržím tři čtyři vteřiny. A pak vydechnu ústy. Výdech je delší než nádech. Uvolňuje mě to.

Slyším cy, cy, cy ubíhajících vteřin.

Mezi palcem a ukazováčkem držím lano, které mě dovede rovnou do jiného života, jiné existence, vertikální, na kterou se připravuju právě naopak, přerušovanou, nevrlou, utahanou a pokřivenou horizontálností, než mě vertikálnost zase postaví vzpřímeně, i když vzhůru nohama.

V myslí si vyvolám nějaký pozitivní a šťastný okamžik. Vidím se zase v Řecku, v Kalamatě, na startu dokonalého ponoru. Slyším hlas rozhodčí na palubě lodi, která odpočítává čas. Znovu vidím slunce, moře, sestup i onen pocit dokonalosti, který mě obaloval práškovým cukrem blaženosti.

Oficiální kamera se zaměřuje na hořejšek vodicího lana a zaznamenává mé prsty, je připravená zachytit okamžik, kdy ho pustím.

Hlas na plošině odpočítává čas. Anglicky se ohlašuje: dvě minuty, jedna minuta, třicet vteřin...

10, 9, 8, 7...

Vypuzuji veškerý vzduch z plic. Snížím bránici. Plním svůj vnitřek po jednotlivých patrech. Nejdřív břicho, které vystrkuju ven jako těhotná žena, abych ponechal místo bránici

napínající se směrem dolů. Pak hrudní koš, jehož žeberní skloubení napínám, až se málem roztrhne, jako brány vnímání dokořán otevřené proudění plynu, a nakonec naplním vrchovatě až k ramenům plicní hroty až nad klíční kosti.

6, 5, 4, 3...

Teď dělám kapra. Dvacetkrát až pětadvacetkrát zahýbám hlasivkovou štěrbinou, abych napěchoval vzduch co nejvíc, jako člověk nacpává kufr, který se mu nedaří zavřít. Cítím, že se vzduch stlačuje, postupuju opatrně, tuto techniku, která může být pro nováčky nebezpečná, zvládám dokonale.

U člověka, který nemá dlouholeté zkušenosti, může vést k edému, pneumotoraxu, vzduchové embolii nebo jiným radostem.

2, 1...

Úplně se uvolňuju, zavírám oči, odpojuju se od času.

0...

Vodicí lano držím levou rukou. Pouštím je a moje tělo se překlápí zprava doleva. Stále klidně, abych nenarušil apatické vytržení, které jsem si navodil, opouštím hladinu a potopím se „kachním zanořením“. Postupuju pomalu a nesejde na tom, jestli tím ztratím pár vteřin.

2

HRANICE (START)

Vertikální člověk

Jsem vertikální člověk.

Potřebuju svažitost světa, abych se držel rovně a sestoupil do sebe, abych měl chuť povznést se ponořením do nejhlubších vod svého nitra.

Potřebuju vertikálnost, svislost a osten propastí a vrcholů spíš než měkkou rozlehlost obzorů.

Potřebuju křehkost hořejšků a dolejšků spíše než neustálost ospalých ploch.

Nemám rád otevřené a bezmezné prostory, pusté stepi, zmrzlou tundru, prašné rozlohy Středozápadu, obilné lány v Beauce a Brie, nekonečné pláže pobřeží Landes, kde jedinými nerovnostmi jsou duny, na které se dostanete třemi skoky, a vlny vzdouvajícího se oceánu, které přeplujete třemi plaveckými tempy.

Chci Réunion a jeho zasmušilé výšiny, jeho prudké svahy a členité výhledy.

Chci Tahiti se sopkami, které nespí, alpské výstupy, pravý opak jakéhokoli zpacifikovaného pacifismu.

Netoužím po Maledivách, růženci ostrůvků, které nakonec svá zrnka písku rozesejí do kontinua stoupajících moří a rozpustí svou mlžnou pomíjivost v mocném bublání spících vod.

Netoužím po Maledivách ani jiných souostrovích bez nerovností, neschopných odolat pomalému stoupání zákeřných přílivů, jež beze slova, neúmyslně a jakoby nedopatřením zaplavují území, která nepomyslela na to vytáhnout se do výšky a raději se uložila vodorovně, jako se usíná.

V hodnocení úrovně své blaženosti nikdy nespolehám na sebemenší výškoměr. Nepotřebuju nezbytně přehnanou mětráž.

Rozlehlost náhorních plošin mě nudí, jsou to jen roviny, které se jaksi vyvezly nahoru metr po metru, jako by velký zemětvůrce točil klikou jejich zdviže, a ony tak vystoupaly vzhůru bez skřípotu, bez zadření.

K cenotům, podzemní síti jeskyní zatopených sladkou vodou, bylo třeba přeletět Yucatan, nízkou džungli skromně porostlou patnácti- až dvacetimetrovými stromy. A mně to nesedělo. Bylo tam příliš zelenající se jednodlitosti, nedostatek výčnělků a zlomů, geologických či botanických přerušení.

Mám raději krajinu kolem Nice, národní park Mercantour. Strmě to tam stoupá, neustále se to proměňuje.

Cítíte, že se dostáváte výš a výš. Vidíte, jak vegetace rezaví, objevuje se kamení, stromy řídnou, tráva je sušší a sušší a světlo v zrnění vápence oslepuje.

Neustále narážíte na zavádějící stěny, na zdi rozmanitosti. Scenérie se neustále mění, agresivní geografie vám mate orientaci.

Stoupáte k oblakům, rychle, bez zastávek a vyrovnávacích komor se dostáváte vysoko a pocity se komprimují.

Člověk se blíží nebi, a to mě přesahuje.

Útesy a propasti

Jsem potápěč, jsem člověk vody, a přesto jsem nikdy nesnil o tom, že bych byl delfínem, velrybou, vorvaněm.

Nedovedu si představit sám sebe jako mořského živočicha nebo člověka kříženého s rybou, vždyť je už tak dost těžké být člověkem a vymanit se determinismu lidského metabolismu, biologie a psychologie.

Kdybych si měl vybrat, nejraději bych se převtělil do orla královského, ptáka vrcholků, krahujce s temnými myšlenkami. Chtěl bych se z veliké výšky vrhat střemhlav za myšmi, popadnout do spárů hraboše a chytat všemožnou jinou havěť. A navíc v létě stoupat v teplých proudech, které vás tisknou k rozpáleným skaliskům, musí být tak příjemné!

Chci kumuly pěkného počasí a hlavně prázdnotu nebe, když je modré, ono světlo, které opouštím, když se zavrtávám do temných vod.

Byl bych raději orlem nebo jestřábem než některým z těch městských holubů, kteří vybírají přečpané popelnice konzumní společnosti, než některým ze ztracených vrabčáků, které přehlízíme, když ťukají na okna pozornosti, než nějakým

roztomilým a potřeštěným skřivánkem, který skončí vykuhaný v paštice.

Když jsem na závodech, nemám na vybranou, vodící lano je mou nesmlouvavou GPS, mou jedinou prioritní trasou, kdepak nějaké odlehčení.

Jakmile však jde o potěšení, o zkoumání a potápění pro zábavu, vyhledávám skalnaté podmořské útesy.

Podél těchto podvodních stěn jako bych prolezl oknem půdního bytu v desetipatrovém domě, vrhl se do prázdna a zpomaleně sledoval retrospektivu svého života.

Jsem opakem chlapíka, co se uklidňuje klasickým „Zatím dobrý“ a snaží se nepřipouštět si k tělu blížící se katastrofu, která ho newtonovskou gravitací rozplácne zkrvaveného na dlažbě.

Zato v podmořském úseku vertikálního světa všechno dopadne dobře, protože realita je tu naopak a pád je zpomalený.

Fascinuje mě pohybovat se, jako bych byl hercem v některém z oněch filmů nebo reklam, kde se realita překlopila a kde se prostor převrátil o 180 stupňů. Pod hladinou je to jako v *Matrixu*.

Chodím po stropě, poskakuju po přiznaných trámech, přeskakuju zdi, jako bych běžel 110 metrů překážek. Všechno je vzhůru nohama, stojím na hlavě na nejvyšší větvi Newtonovy jabloně rostoucí kořeny nahoru a mohl bych udělat dlouhý nos na Archimeda, kdyby jeho teorie nepřestala v hloubce větší než 10 metrů platit.

Uvnitř i venku, pod vodou i nad hladinou mám rád, když je prostor svažitý, když je plný převráceného reliéfu, když tam jsou výhledy, je čeho se chytit pohledem.

Říkám si, že to vše někdo postavil, že tam na dně přebývá nějaká životní forma, že existují pohlcené světy, které by bylo třeba prozkoumat, ztracená civilizace, možná nesmírně pokročilá, kterou já jako jediný objevím v srdci těch zakázaných měst, potopených jako město Ys.

Potřebuju viditelnost, čirost vln, kterou nikdy nezkalí temný obrys zlého vlka z pohádek.

Nijak mě nefascinuje zamlžená nicota, vody zakalené bouří nebo plné vznášejícího se písku, rozvířeného kalu, rozpuštěného bahna.

Potřebuju vodu čistou, abych viděl topografii útesů. Potřebuju vidět zřetelně, abych mohl snít ve tmě a lépe si stavět smaragdové a zelené, tmavé a hnědé, korálové a perlové báchoroky, které zabydlí mou fantazii v blouznění o mořském urbanismu s převrácenými proporcemi i s určením přírodní architektury k nečekaným účelům.

Vrchol

Byly mi čtyři, možná pět let. Nejradiěji jsem tehdy o víkendech nebo prázdninách chodil s rodiči na túry. Kolemjdoucí je považovali za blázny, že mě tak malého vodí na kopce s sebou.

Nebylo v tom žádné nebezpečí. Moji rodiče nebyli z těch, kdo riskují, lehkomyšlnost nepatřila k jejich zvyklostem, ale rádi lezli po horách. Nabídli mi místo ve své zálibě, kterou jsem více než sdílel, a bázlivá doporučení „nikam nelez“ jsme nechávali stát na kraji cesty.

Vydařený den byl takový, když jsem se dostal na vrchol, když jsem mohl zabodnout svůj praporek na dobytou výšinu. Odtud jsem měl výhled na to, co je pak, na druhou stranu světa.

Když jsem dorazil nahoru, mohl jsem si konečně sednout na okraj svého čekání na něco jiného, konečně jsem mohl rozvinout svou touhu do šíře.

Po těžkém stoupání s očima upřenýma na lýtka před sebou jsem se mohl konečně narovnat a hledět na svět rozkládající se před mýma očima.

Vynaložená námaha otevírala budoucnost, umožňovala jí plně existovat. Což by nenastalo, kdybychom svůj záměr neuskutečnili, kdybychom museli slevit.

Nesnášel jsem, když jsme se cestou zastavovali, přestávku před dosažením vrcholu, kam jsme směřovali. Neměl jsem rád zastávky, odklady, ono „už se připozdívá“, „je čas se vrátit“, a dokonce jsem nehodlal brát na vědomí ani nepřízeň počasí.

Dodnes je mi proti mysli vracet se zpátky před dosažením vrcholu, ať je jakýkoli. V ústech mi zůstává pachut nedokončenosti, i když jde jen o rodinnou procházku.

Míval jsem raději vrchol druhé kategorie, který však svým typem i osamocením vzbuzuje respekt, než nějaké místo přechodu, průsmyk, horskou chatu, odkud vyrážely party dospělých na výstupy působivější z hlediska vyžadované námahy a v mysli významnější, které však pro mě zůstávaly na půl cesty jakožto podružnější, neboť se nad nimi tyčily jiné horské hřebeny, jiné štíty stínící mou potřebu uspět.

Lezení po horách mě fascinuje, horalé na mě dělají dojem. Četl jsem romány od Rogera Frison-Roche, líčení expedic jako

Annapurna, první osmitisícovka od Maurice Herzoga a znal jsem trasy horolezců Lionela Daudeta nebo Chantal Mauduitové.

Mezi horolezením a volným potápěním je jistá příbuznost. Na horách si lidé opakují trasy, vybavují si je, ukládají je do paměti, než se na ně vydají. V Himálajích postupují od základního tábora do táborů 1, 2, 3, 4, 5, aby přivykli ubývajícímu kyslíku.

Při potápění člověk postupuje krok za krokem, dělá stále hlubší ponory. Není možné se hned ponořit do -125 metrů, aniž si hloubku postupně ochočíte a přivyknete své plíce na stlačení.

Ve výšce stejně jako v hloubce pronikáte do extrémních světů, kde máte odlišné pocity, kde se orientační body rozplývají, kde číhají pořouchlí duchové i podezřelé pocity.

Kdo leze nahoru, je bratrem toho, kdo sestupuje dolů. Oba se rozcházejí s horizontálním světem. Mají stejné tužby, stejné snahy, stejné potíže pokojně dýchat při nulovém vzrušení.

Ať nahoru, nebo dolů, vymaňují se z dechové normality, kde se atmosférický tlak vyrovnává na 1 015 hektopascalů. V takové nenápadné, nevalné neutrálnosti se smiřují deprese s anticyklonami. Anulují se v ní, aby bytosti i jejich ambice, lidé i jejich bláznovství upadalo do barometrické bažiny postoje: k čemu to všechno, „je to k ničemu“, „lepší je nic nedělat“.

Odmítáním fádnosti a zklidnění člověk právem riskuje, že se ztratí, že spadne, že už nebude moci vystoupat na hladinu, že si spálí křídla, že si roztrhne plíce, že obrozujícího se fénixe připraví o peří, že zbaví ocas mořské panny šupin.

Závrať

Hory se mohly stát druhou páteří mých zálib, kdybych měl kostru siamských dvojčat.

Mezi oběma těmito světy existuje příbuznost, podobnost obou těchto aktivit.

Je tu pouto z materiálu Spectra, které vás spojuje s ostatními, lano, které vás vede. Je tu pojetí určité závaznosti, bodu, odkud není návratu, který je třeba vyhodnotit, přijmout, překročit s plným vědomím a znalostí. Je tu stejná nutnost být přítomný, pozorný, soustředěný na to, co člověk dělá, na svou činnost, a nerozptylovat pozornost přepínáním jinam.

Mám sportovní základ, vytrénované tělo, skvělé plíce.

Mám potřebnou energii k potápění a zrovna tak bych mohl lézt po horách, kdybych netrpěl závratí.

Popadlo mě to na jedné ferratě. Poprvé jsem byl ještě naivní, překonal jsem překvapení, že se mě zmocňuje panika nad propastí, a roztřesený a zbledlý jsem dorazil až na konec.

Chtěl jsem to zkusit znovu, abych si ujasnil, oč běží, abych se dozvěděl víc o tomhle opožděně objeveném hendikepu. A tehdy jsem zůstal ztuhlý trčet uprostřed, křečovitě jsem svíral lana a nebyl jsem schopný udělat ani krok.

Nedokážu se vyklonit nad zábradlí světa a dívat se na lidské hemžení u svých nohou.

Nemůžu si lehnout na břicho v měkkosti nejnádhernějšího kumulonimbu s bradou v dlaních, nohama komíhat ve vzduchu a shlížet dolů na to, jak se planeta otáčí kolem své osy.

Nikdy bych nemohl následovat Sylvaina Tessona, lézt na katedrály a smát se chrličům do očí, a nikdy bych nedokázal do hor následovat své dva nejoblíbenější fantomy, horolezce Patricka Berhaulta a Loïca Leferma, vzor mých počátků, který s Berhaultem rád chodil po horách.

Loïc se pokusil mi pomoci tento blok překonat. Rád jsem lezl na cvičnou stěnu v hale, abych si potrénoval dost vyzáblé paže, za které jsem se styděl.

Ale venku jsem cítil, že mě prázdnota přitahuje, bojoval jsem s chutí vrhnout se do propasti svého strachu, abych s ním skoncoval, poléval mě pot, který se mi v zádech smál mezi lopatkami.

Ptáka, jímž ještě nejsem, vzduch nenese. Rybu, již se stát nijak netoužím, voda nadnáší.

Vzduch mě vábí k pádům, voda odolává mému nadbíhání a nakonec je nadšeně kolébá.

Na plošině stojím nad sto dvaceti metry, které temnota hluboké vody skrývá mým očím. Kdybych stál nad 120 metry provzdušněné světlé přitažlivé prázdnoty, držel bych se zoufale zábradlí a odvracel hlavu, chtěl bych jedině utéct od takového mučení, zatímco závrtná podmořská cesta tam a zase zpátky mě nijak neděsí a nic mi nedělá.

Potřeba vody

Sedím na starém skútru, který mi daroval otec. Projíždím ulicemi Nice s myslí plnou všech povinností, kterých je stále víc, střídají se rychle jedna za druhou a nakonec mě tíží.

Cítím, že kvůli všem recepcím, přednáškám, setkáním s médií nakonec ztratím kontakt se živly, s přírodou, s tím, co je mou podstatou.

Je říjen a já jedu po asfaltu, starý unavený motorek vrčí a proplétá se jako lišák s opotřebovanými zuby útroby provozu.

Obvykle spíš jezdívám na kole nebo kolečkových bruslích, abych si udržoval formu, kterou cvičím i tím, že pět pater až k bytu vyběhnu se zadržným dechem. Jenže tentokrát jsem se rozhodl pro motorizovaný pohyb a toto usnadnění ve mně jen zvyšuje neurčitě nedobrá pocity.

Blížím se k moři, zaplaším nepříjemný pocit přesytení, jsem nespokojený, že trávím čas příliš civilizovaně, ačkoli si uvědomuju, že musím dělat ústupky alespoň minimu vztahů, že potřebuju navazovat kontakty, které mi umožní uskutečnit nové projekty, spustit na vodu nové sny a prostě dál žít z toho, co vášnivě miluju.

Minul jsem starý přístav, jedu po pobřežní cestě směrem k zátocce Villefranche. Míjím sportovní sdružení Aigle nautique, kde sídlí můj klub, CIPA. A tam prudce zabrzdím.

Slézám ze skútru. Sbíhám těch pár schodů k vodě. Svlékám bundu, tričko, džíny a ve spodkách se vrhám do vody. Má 20 °C, na této koupeli v pozdní sezoně není nic hrdinského. Azurové pobřeží je přívětivé.

Udělal jsem pár temp, potopil jsem se a klidně jsem přistál o tři metry níž na šedých oblých kamenech na dně. Popadl jsem jeden velký, pěkně kulatý, pěkně hladký a sedl jsem si s tím krásným kamenem na břicho. A tam jsem se upokojil, uklidnil